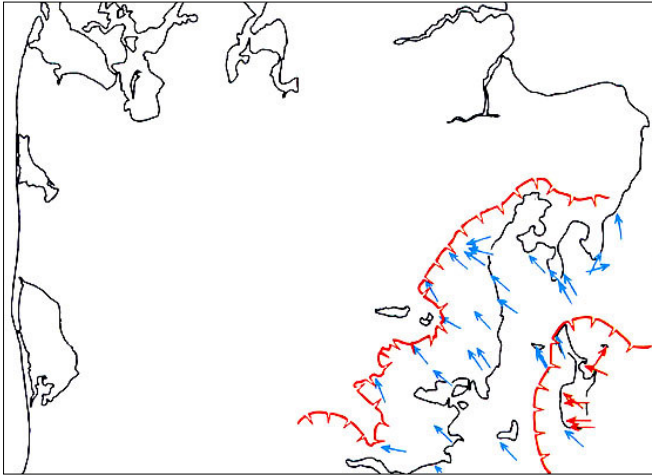

Tunø

Istidslandskabet på Tunø

Istidslandskabet på Tunø er præget af gletscherbevægelser fra den sene del af Weichsel Istiden. Såvel Nordøstfremstødet som det Ungbaltiske Fremstød har overskredet øen. Sidstnævnte trængte ind over en del af Danmark fra sydøstlige retninger for omtrent 15.000 år siden.

Israndslinier dannet under det Ungbaltiske Fremstød. Tunø ligger vest for Samsø. Fra Geologisk Set – Det mellemste Jylland (1994).

Med udgangspunkt i ovenstående kort, vises de vigtigste israndslinier dannet i tilknytning til det Ungbaltiske Fremstød. Den vestligste røde linie markerer den Østjyske Israndslinie, også kaldet Haarders linie. Det Ungbaltiske Fremstød efterlod to markante randmorænesystemer, der især kendes fra Samsø. De blå pile angiver retningen af det Ungbaltiske Fremstød frem mod den Østjyske Israndslinie.

Efter en kortvarig tilbagesmeltning, skete der imidlertid et nyt genfremstød, det såkaldte Bælthavs Fremstød (røde pile) der efterlod morænebakker, som viser at isens bevægelsesretning nu var fra en mere direkte østlig retning. Bælthavs Fremstødet dannede en række markante randbakker på det sydlige Samsø. Genfremstødet kendes imidlertid ikke fra Tunø.

Istidslandskabet på Tunø udgøres af to, mere eller mindre langstrakte og indbyrdes parallelle bakker hvoraf den vestligste viser en tydelig udbredelse fra nordvest til sydøst. Bakken er øjensynligt en rest et ældre bakkestrøg dannet under Nordøstfremstødets afsmeltning for ca. 19.000 år siden, men er senere blev omformet og overpræget af gletschere og disses afsmeltning under den Ungbaltiske nedisning.

Stenalderhavet

Lige efter ismasserne forsvandt fra Danmark, stod havspejlet stadig lavt, idet store ismasser endnu var bundet omkring Nordamerika og Canada og ikke mindst det Skandinaviske højland. Det betød, at Danmark på det tidspunkt var landfast med England. Et par tusind år senere medførte den generelle temperaturstigning, at de store ismasser i Nordamerika omsider smeltede. Det betød, at havspejlet steg drastisk for ca. 8.000 år siden, og det Danmark vi i dag kender, begyndte så småt at tage form. På et tidspunkt havde de smeltende ismasser dannet så meget vand, at havspejlet steg 20 meter. Da landet på dette tidspunkt endnu ikke havde hævet sig, betød det, at havet oversvømmede store dele af de nuværende kystnære egne. På Tunø betød den store stigning i havspejlet, at området ved Mosen samt området syd herfor blev oversvømmet. Som det også kendes fra Samsø blev resultatet, at Tunø blev delt i to øer: En ø i vest og en ø i øst. Kun de højest beliggende randmorænestrøg i det oprindelige istidslandskab ragede op over havet.

Aflejringerne fra den markante stigning i havet er opkaldt efter den lille snegl *Littorina littorea*. Sneglen optræder særdeles hyppigt i lag fra denne periode. På dansk betegnes perioden stenalderhavet.

Landet hæver sig – havbunden tørlægges

Siden stenalderhavet havde sin største udbredelse er der imidlertid også sket en hævnning af landjorden. Denne hævnning er foregået overalt i landet, og er et resultat af, at ismassernes enorme vægt ikke mere tynger på jordoverfladen, hvorfor den bevæger sig op efter imod en ligevægtsposition. Imidlertid er hævnningen indtruffet med en vis forsinkelse i forhold til havstigningen, der forekom mere eller mindre sideløbende med ismassernes smeltning. På Tunø har hævnningen medført, at landjorden har hævet sig 2,5 meter siden det tidspunkt hvor vandstanden i havet stod højest. I takt med den fremadskridende landhævning har havstrømme og bølger været med til at binde de to øer sammen til det nuværende Tunø.

Sen uro i undergrunden

På baggrund af seismiske undersøgelser er det påvist, at en række kyststrækninger især på Samsø har været udsat for en unormal stor landhævning siden stenalderen. Desuden vides det, at der findes meget gamle saltaflejringer i undergrunden under den nordlige del af Samsø. Da sådanne saltaflejringer bl.a. er meget lettere end de omkring liggende aflejringer og derfor er meget mobile, søger de opad. Den opadgående bevægelse bevirker at hele området løftes, hvorved der sker en ekstraordinær hævnning af de områder, hvor man har konstateret salt i undergrunden.